

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ รุชชาติ. 2541. แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2538. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กิ่งอำเภอยี่สิบเอ็ดนางสาว. 2545. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปกิ่งอำเภอยี่สิบเอ็ดนางสาว. มหาสารคาม: สำนักงานกิ่งอำเภอยี่สิบเอ็ดนางสาว.
- เกสรีย์ สุวรรณเรืองศรี. 2542. การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามแนวคิดพัฒนาธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนมุสลิมภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533. การศึกษานอกระบบโรงเรียน: ทำไมต้องมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน. วารสารครูศาสตร์ 5 (มกราคม-มิถุนายน): 29-34.
- ชบวน พลตรี. 2541. อีตลีสองคองลิสต์กับการพัฒนาชุมชน. วารสารสำนักวิทยบริการ 3 (พฤษภาคม): 51-56.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. การศึกษาในวิถีชุมชน: รูปแบบและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. จากแผนพัฒนาคนสู่แผนการพัฒนาครู. กรุงเทพมหานคร: อรรถผลการพิมพ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. แนวทางการพัฒนาครูแกนนำเพื่อเป็นครูต้นแบบปฏิบัติการเรียนรู้และเกณฑ์คุณลักษณะของครูแกนนำเพื่อพัฒนาเป็นครูต้นแบบ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ภาพอนาคตของครูแห่งชาติ ครูต้นแบบและครุภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. รางวัลเกียรติยศ: เส้นทางความก้าวหน้าแห่งวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2538. ภาพรวมและทิศทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2535. ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เคมมิส, สตีเฟน; และแมคทาการ์ต, โรเบิร์ต. 2538. นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ. แปลโดย ส. วาสนา ประवालพฤกษ์. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- จารีรัตน์ ปรงแก้ว. 2544. รายงานการวิจัยโครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบริเวณริมยมในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. 2521. อีสานคดี หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน. มหาสารคาม: วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- เจนจิรา คงสุข. 2540. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2537. วัฒนธรรมกับความหลากหลายทางชีวภาพ. ใน วิวัฒนาการวัฒนธรรมนิยม (บรรณาธิการ), ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. หน้า 75-99. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2538. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540. บ้านกับเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ, 2541. ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชิต แก้วเพ็ง . 2530. การศึกษาบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกในการ
อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุติมา ปานดำ. 2542. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการ
สอนของครูอนุกูลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณี และคณะ. 2535. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทวี พรหมมินดี. 2544. ผลของการเสริมพลังอำนาจครูโดยการพัฒนาความสามารถด้านการทำ
วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวคิดความร่วมมือ: การออกแบบด้วยวิธีการผสมผสาน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา สาระยา, 2544. ประวัติศาสตร์ชาวนาสยาม. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธีระ รุญเจริญและคณะ. 2525. การวิเคราะห์ประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสานที่เกี่ยวข้องกับ
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นภเนตร ธรรมบวร, 2544. การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาคาโน, วาย, โยชิโกะ. 2539. แม่พระธรณี. แปลโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- นิจพร สุขสวัสดิ์อำนวย. 2541. การศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนประกอบการเรียนการ
สอนวิชาชีววิทยาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 10.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิตยา บุตรศรี. 2542. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. 2545. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยท์.
- บัณฑิต อ่อนดำ. 2533. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. ภาควิชาการพัฒนารัฐมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษบง ดันติวงศ์. 2546. รูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย : การศึกษาเพื่อชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประวิต เอราวรรณ์. 2539. การเสริมสร้างพลังอำนาจครู : การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2536. การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน เสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ), ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท, หน้า 35-61. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. 2537. ความหลากหลายทางชีวภาพสังคมและการศึกษาที่เข้าถึงความจริง. ใน วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ (บรรณาธิการ), ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, หน้า 11-29. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ประเวศ วะสี. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. วารสารสานปฏิรูป 3 (ธันวาคม) : 60-61.
- ประเวศ วะสี. 2544. ปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างพลังแผ่นดิน. วารสารสานปฏิรูป 6 (มีนาคม) : 69-71.
- ประเวศ วะสี. 2545. มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่พหุภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ผ่องพันธ์ มณีรัตน์. 2529. มานุษยวิทยากับการศึกษาชาติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พจนีย์ เทียมศักดิ์. 2543. ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- พระธรรมปิฎก. 2537. สืบสานวัฒนธรรมไทยบนฐานแห่งการศึกษาที่แท้.
กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก.
- พระเทพโสภณ. 2546. การประชุมปฏิบัติการการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย.
บรรยาย ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร, 19 มีนาคม.
- พระธรรมปิฎก. 2543. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก. 2545. การศึกษาฉบับง่าย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชมนี. 2524. พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: อักษรสานส์.
- พัทธา สายหู. 2531. แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่บ้าน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พัทธา สายหู. 2532. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม. หน้า 63-82.
กรุงเทพมหานคร :อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พัทธา สายหู. 2534. การพัฒนาบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและศักยภาพของชุมชน.
ใน การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. หน้า109-118.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. 2540. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุขอาเซียนมหาวิทยาลัยมหิดล
- พุทธทาสภิกขุ.2545. การทำนาตามแบบของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยธนาคารไทยพานิชย์. 2542. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน
เล่มที่ 15 . สยามเพชรแมนเนจเม้นท์.
- ยศ สันตสมบัติ. 2542. ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืน. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศ สันตสมบัติ. 2540. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. 2539. การประเมินโครงการ แนวคิดและการปฏิบัติ.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจัยวลัยรูกขเวช, สถาบัน. 2540. โครงการศึกษาและสำรวจการอนุรักษ์และคุ้มครองป่า
วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิชาการ, กรม. 2538. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ,กรม. 2540. หลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- วิชิต นันทสุวรรณและจำนงค์ แรกพินิจ. 2541. รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ....ประเด็นบทบาทของชุมชนกับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิไลวรรณ มีสุวรรณ. 2541. การศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ. 2545. การพัฒนาโปรแกรมการใช้สารนิทัศน์เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ และคณะ. 2541. สภาพ และแนวทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สามารถ จันทร์สุรย์และประทีป อินแสง. 2541. การศึกษากับศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ลำลี รักสุทธิ. 2544. สืบสานตำนานงานบุญประเพณีอีสาน. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- สื่อพลัง. 2543. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. วารสารสื่อพลัง 8 (ตุลาคม-ธันวาคม): 2-6.
- สุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ. 2544. โรงเรียนบ้านนอก. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ. 2546. คนนอกกระบบ. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- สุธารา โยธำพันธ์. 2541. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2525. วัฒนธรรมพื้นบ้าน: แนวปฏิบัติภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2542. ความคิดทางการศึกษาและทัศนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของ ศาสตราจารย์ เจตนา นาควัชระ: ปรัชญาความคิดว่าด้วยการศึกษา. ใน พลังปัญญาทางมนุษยศาสตร์: เจตนา นาควัชระ. หน้า 305-344. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2543. การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภางค์ จันทวานิช. 2545. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2530. การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร:
ไอเดียนสโตร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2542. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการเผชิญ
สถานการณ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2544. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ.
กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2544. จิตวิทยาเพื่อการอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร:
ธีระป๋อมวรรณกรรม.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2536. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท. ใน เสรี พงศ์พิศ
(บรรณาธิการ). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบทเล่ม 1. หน้า 3-16.
กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2534. วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญา
ชาวบ้าน. หน้า 69-77. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เสรี พงศ์พิศ. 2536. วัฒนธรรมพื้นบ้านรากฐานการพัฒนา. ใน ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการ
พัฒนาชนบท . หน้า 35-61. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- อนนท์ หาญโกธธา. 2544. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยว
กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสัตตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสิทธิ์ อารังวรานุและทานทิพย์ อารังวรานุ. 2544. 12 ปรากฏการณ์ชาวบ้านภาคอีสานรวมพลัง
"กู้ชาติ". ขอนแก่น: กองทุนภูมิปัญญาชาวบ้านภาคอีสาน.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2544. มนุษย์กับวัฒนธรรม. ใน สังคมกับวัฒนธรรม. หน้า 23-35.
กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- อเนก นาคะบุตร. 2542. การสร้างพลังแผ่นดินด้วยภูมิปัญญาไทย. ใน สร้างพลังของแผ่นดินด้วย
ภูมิปัญญาไทย. ขอนแก่น : ศิริชัยการพิมพ์.
- อุทัย ดุลยเกษมและ อรศรี งามวิทยาวงศ์. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชนกรอบความคิดและ
ข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: แปลน พับลิชชิง.
- อุ้นตา นพคุณ. 2527. การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:
สยามการพิมพ์.

อุ้นตา นพคุณ. 2546. กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : ขอนพิมพ์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544. ภูมิปัญญาอีสาน. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาษาอังกฤษ

Bauch, P.A. 2001. School-community partnerships in rural schools: leadership, renewal, and a sense of place. { Online}. (n.d.) Available From: <http://www.cdnet3.carChula.ac.th/hwweda/detail.nsp.html> { 2003 March 27}

Boone, 1985. Developing programs in adult education. Prospect Heights: Waveland.

Boyle, P.G. 1981. Planning better Program. New York: McGraw Hill Book .

Braud, W. and Anderson, R. 1998. Transpersonal research methods for the social sciences : honoring human experience. California: Sage .

Bray, N.J., and other. 2000. Collaborative inquiry in practice. California: Sage.

Bruner, J. 1966. Toward a theory of instruction. Cambridge, MA: Harvard University.

Caffarella, R.S. 1992. Planning Program for adult learners. San Francisco:
Jossey – Bass.

Carol, P. . Earthways simple environmental activity for young children. Maryland:
Gryphon house.

Carter, M. and Curtis, D. 1994. Training teacher: A harvest of theory. St. Paul: Redleaf,
1994.

Clandinin, D.J., and Connelly, F.M. 2000. Narrative Inquiry: Experience and story in qualitative research. San Francisco: Jossey – Bass.

Ely, M., and other. 1997. On writing qualitative research living by words.
London: Taylor s Francis.

Hafner, H. S., and Reed, B.H. 1989. Partnership for community development: Resources for parctitioners and trainers. Massachusetts: Center of Oganizational and Community Development.

- Helm, J.H., Beneke, S., and Steinheimer, K. 1998. Teacher materials for documenting young children' work : Using window on learning. New York: Teacher collage Press Columbia University.
- Handerson, G.J. 1996. Reflective teaching:The stuty of your constructivist practices. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kitahara, A. 1996. The thai rural community reconsidered historycal community formation and contemporary development movement. Bangkok: Chulalongkorn University.
- McNiff, J. 1988. Action research principle and practice. Great Britain: Mackays of Chatham.
- Petrash, C. 1992. Earthways simple environmental activities for young children. Maryland: Gryphon House.
- Rogers, A. 1994. Adult learning for development. London: Cessel Education For Development.
- Schostak, F.J. 2002. Understanding. designing and conducting qualitative research in education. Great Britain: St Edmunds.
- Vygotsky, L. S. 1978. Mind in society : The development of higher psychological process. Cole. Micheal and others. Editor. Cambridge:Harvard University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร. พัทยา สายหู	อดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ อาคม วรจินดา	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคผนวก ข

ดัชนีการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลที่มีการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้าน
ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและปัญหาของเด็กชนบทอีสาน
และแนวคำถามเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์

ดัชนีการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลที่มีการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้าน
ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและปัญหาของเด็กชนบทอีสาน

1. มุมมองของครูในการปรับใช้วัฒนธรรม

1.1 ครูมีความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ

1.2 ครูมีแนวคิดที่จะนำศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านมาปรับใช้ในการจัดประสบการณ์

สำหรับเด็ก

1.3 ครูริเริ่มปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม

1.4 ครูริเริ่มจัดประสบการณ์สำหรับเด็กโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

และวัฒนธรรมในชุมชน

1.5 ครูมีการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีสมาธิ มีสติ ในการทำกิจกรรมต่างๆ

1.6 ครูมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบงานในหน้าที่

1.7 ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก

1.8 ครูมีการคิดอย่างแยกคางในการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการจัดประสบการณ์

ระดับอนุบาล

2. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อ

2.1 จัดสภาพแวดล้อมให้สัมพันธ์กับฤดูกาล ตามธรรมชาติ เช่น การตกแต่งโต๊ะธรรมชาติ
การปลูกพืชผลตามฤดูกาล

2.2 จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับช่วงเวลาตามประเพณี ฮีต 12 ที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติ
เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น

2.3 ใช้สื่อหลากหลาย เช่น ของจริงที่หาได้ภายในชุมชนหรือจากธรรมชาติรอบตัว
นักเรียน

2.4 สื่อและอุปกรณ์ควรมีลักษณะที่สามารถเวียนใช้ประโยชน์ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2.5 สื่อแต่ละชิ้นควรใช้ได้หลายๆ อย่าง

2.6 เป็นสื่อที่เด็กสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบตามแต่เด็กจะคิดสร้างสรรค์ขึ้น

2.7 ใช้สื่อที่สนองวัตถุประสงค์ในการสอน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของผู้ใช้
และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชน เช่น เป็นสื่อที่ใช้แล้วสามารถย่อยสลายได้

- 2.8 เป็นสื่อที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสหลายๆ ด้าน ทั้งการมอง การฟัง การสัมผัส การดม และการชิมอย่างมีความปลอดภัย
- 2.9 โรงเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อ ในโรงเรียน
- 2.10 ใช้สื่อที่นักเรียนคุ้นเคยและมีความหมายกับวิถีชีวิตของนักเรียน
- 2.11 ใช้เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ฎญา สุภาสิต ปริศนาคำทาย คำคล้องจอง นิทานพื้นบ้าน หรือละครหุ่นจากนิทานพื้นบ้าน เป็นสื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.12 มีประสบการณ์ทางภาษาจากสื่อหลายประเภทที่มีความหมายในชีวิตของนักเรียน เช่น หนังสือนิทานพื้นบ้าน ฎญา ปริศนาคำทาย ตำนานเรื่องราวต่างๆ ของชุมชน
- 2.13 ใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น หมอลำหมู๋ หมอลำกลอน การรำเซิ้งเป็นสื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.14 ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน โหวด เป็นสื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.15 ใช้ศิลปะในท้องถิ่น เช่น ภาพจิตรกรรมตามผนัง พระอุโบสถ วัด เจดีย์ ธาตุ หรือตามสถานที่สำคัญต่างๆ ในชุมชน เป็นสื่อในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.16 ใช้ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของนักเรียน
- 2.17 ใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา ท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นๆ ในชุมชนเป็นผู้ผลิตและ/หรือ ออกแบบให้กับนักเรียน
- 2.18 นำหัตถกรรม สิ่งทอต่างๆ อันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน มาเป็นสื่อ และจัดตกแต่งสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน
- 2.19 นำเครื่องใช้ในท้องถิ่น เช่น เสื่อกก ตะกร้า เครื่องปั้นดินเผา ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ หรือ ชั้นวางของมาเป็นสื่อ หรือใช้ในการจัดตกแต่งทั้งในและนอกห้องเรียน
- 2.20 เด็กได้ใช้อุปกรณ์ เครื่องใช้ส่วนตัวหรือเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งไม่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียน
- 2.21 มีพิพิธภัณฑ์หรือห้องที่จัดแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้
- 2.22 ภายในบริเวณโรงเรียนหรือภายในห้องเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางจิตวิญญาณ เช่น โต๊ะหมู่บูชา หิ้งพระ ภาพบุคคลสำคัญ ในการส่งเสริม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก
- 2.23 ใช้เกม การละเล่นพื้นบ้าน ของเล่นในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.24 นำพืชสมุนไพร ผักพื้นบ้าน หรือต้นไม้ในท้องถิ่น มาจัดตกแต่งเป็นสวนเกษตร สวนสมุนไพร ตามบริเวณโรงเรียน และ/หรือจัดตกแต่งในห้องเรียน

2.25 มีการจัดตกแต่งบรรยากาศในห้องเรียนและ/หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียนที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

2.26 บริเวณสนามเด็กเล่นมีการประยุกต์ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เป็นเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

2.27 ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่มีโอกาสในการใช้สื่อและ/หรือจัดสภาพแวดล้อมให้กับนักเรียน

2.28 มีผลงานของประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือ บุคคลอื่นๆ อยู่ในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียน

2.29 มีการใช้สื่อประเภทบุคคลที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาให้คำแนะนำให้ความรู้หรือจัดบรรยากาศทั้งในและ/หรือนอกห้องเรียน

2.30 มีการนำเทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่น การหมักดองพืชผักผลไม้ การทำปุ๋ยหมัก การทำฮอโมนพืช มาเป็นสื่อในการเรียนรู้ของนักเรียน

2.31 มีการจำลองเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น โมหินครกกระเดื่อง หรือเครื่องสีข้าวกล้องแบบโบราณ มาเป็นสื่อในการเรียนรู้ของนักเรียน

2.32 จัดทำเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่น

2.33 ใช้แหล่งวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสื่อ เช่น วัด ดอนปู่ตา ป่าชุมชน แหล่งงานอาชีพในชุมชน

2.34 เด็กเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา ของผู้รู้ในชุมชน

2.35 นักเรียนมีโอกาสได้รับประทานอาหารกลางวันที่เป็นอาหารพื้นบ้านที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับวัย

2.36 อาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนเป็นอาหารที่ประกอบจากพืชผักตามฤดูกาลและเป็นผักปลอดสารพิษ

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติและความศรัทธาต่อศาสนาพุทธ

3.2 เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมการดูแลความสะอาดบริเวณโรงเรียน

3.3 เด็กได้รับการฝึกปฏิบัติให้เป็นผู้ที่มีมารยาทเรียบร้อย

3.4 เด็กมีการกล่าวสรรเสริญคุณค่าของอาหาร ด้วยคำคล้องจอง บทกลอน ก่อนและหลังรับประทานอาหาร และการดื่มมนม

- 3.5 เด็กได้กล่าวคำสวดมนต์ไหว้พระ หรือทำสมาธิก่อนนอน
- 3.6 เด็กได้ทักทายกัน ทักทายครู และผู้ใหญ่ตามแบบแผนของวัฒนธรรมภาษาถิ่นที่สุภาพ
- 3.7 ให้โอกาสนักเรียนสื่อสารกันด้วยภาษาถิ่น
- 3.8 สนับสนุนให้เด็กใช้ภาษากลางไปพร้อม ๆ กับภาษาถิ่น
- 3.9 เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชน เช่น พระสงฆ์ ผู้รู้ด้านต่างๆ ในชุมชน ในแต่ละวัน หรือในแต่ละสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ
- 3.10 กิจกรรมจัดตามเนื้อหาซึ่งสอดคล้องกับฤดูกาลตามธรรมชาติ วัฒนธรรมพื้นบ้าน และ วิถีชีวิตของเด็ก และเนื้อหาที่นักเรียนควรรู้
- 3.11 นักเรียนมีช่วงเวลาทำกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น เกษตรกรรม ศิลปะ ทัศนกรรมพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน
- 3.12 กิจกรรมสอดคล้องกับจังหวะเวลาของธรรมชาติ ฤดูกาล เทศกาล หรือเหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้นในชุมชน
- 3.13 จัดกิจกรรมโดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ และมีโอกาสริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถ
- 3.14 จัดกิจกรรมแบบบูรณาการมีความยืดหยุ่นหลากหลาย เป็นไปตามความสามารถ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 3.15 มีการจัดกิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย กิจกรรมเดี่ยวและรายบุคคล
- 3.16 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างสมดุล
- 3.17 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและเรียนรู้ในชุมชน
- 3.18 จัดกิจกรรมโดยเน้นพัฒนาเด็กแบบองค์รวม คือพัฒนาทุกด้านไปพร้อมกันทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญาและจิตวิญญาณอย่างสมดุล
- 3.19 จัดกิจกรรม เช่น นิทาน หรือการแสดง ที่แฝงด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 3.20 มีการจัดกิจกรรมโดยสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของเด็ก
- 3.21 มีการเตรียมเด็กให้สงบก่อนทำกิจกรรม
- 3.22 มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เด็กซึมซับวินัยและฝึกให้เด็กช่วยเหลือ ตนเอง เช่น การกวาดห้อง การเก็บขยะ การถูพื้น การล้างแก้วน้ำ
- 3.23 จัดกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากกว่าการสอนโดยถ่ายทอด ความรู้
- 3.24 จัดกิจกรรมที่ผสมผสานความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการสมัยใหม่

4. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.1 ครูมีการให้คำปรึกษา แนะนำ วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กร่วมกัน

4.2 โรงเรียนมีนโยบายการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน

ระดับอนุบาล

4.3 โรงเรียนติดต่อสื่อสารกับชุมชนแบบเป็นทางการ

4.4 โรงเรียนติดต่อสื่อสารกับชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

4.5 โรงเรียนริเริ่มวางแผนกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก

4.6 โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

4.7 ครูมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านร่วมกับผู้รู้ในชุมชน

4.8 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอก โรงเรียน

4.9 โรงเรียนนำเอาลักษณะเด่นของชุมชนมาให้นักเรียนวิเคราะห์และเรียนรู้

4.10 โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม
ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มคนหรือองค์กรผู้นำในชุมชนจัดขึ้น

4.11 ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง
ในด้าน แรงงาน ความคิด ภูมิปัญญา และวัสดุสิ่งของ

4.12 โรงเรียนใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน

4.13 โรงเรียนร่วมงานวันสำคัญของชุมชน

4.14 การพบปะกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่มี
การแทรกแซงวิถีชีวิตคนในชุมชน

4.15 โรงเรียนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

4.16 โรงเรียนอำนวยความสะดวกทั้งด้านสถานที่ และความรู้กับคนในชุมชน

4.17 มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนและสังคม ได้แก่ องค์กรทางศาสนา
สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้างสมุด สนามกีฬา

แนวคำถามเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล

1. มุมมองของครูในการปรับใช้วัฒนธรรม

- 1.1 ครูมีความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายสอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร
- 1.2 ครูมีแนวคิดที่จะนำศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านมาปรับใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอย่างไร
- 1.3 ครูได้ริเริ่มปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร
- 1.4 ครูริเริ่มจัดประสบการณ์สำหรับเด็กโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- 1.5 ครูมีการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีสมาธิ มีสติ ในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างไร
- 1.6 ครูมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบงานในหน้าที่ หรือไม่
- 1.7 ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กหรือไม่
- 1.8 ครูมีการคิดอย่างแยบคายในการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลหรือไม่ อย่างไร

2. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อ

- 2.1 มีการจัดสภาพแวดล้อมให้สัมพันธ์กับฤดูกาล ตามธรรมชาติ เช่น การตกแต่งห้องเรียน การปลูกพืชผักตามฤดูกาล หรือไม่
- 2.2 มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับช่วงเวลาตามประเพณีฮีต 12 ที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นหรือไม่
- 2.3 ใช้สื่อหลากหลาย เช่น ของจริงที่หาได้ภายในชุมชนหรือจากธรรมชาติรอบตัวเด็กหรือไม่
- 2.4 สื่อและอุปกรณ์มีลักษณะที่สามารถเวียนใช้ประโยชน์ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปได้หรือไม่
- 2.5 สื่อแต่ละชิ้นสามารถนำไปใช้ได้หลายๆ อย่างหรือไม่
- 2.6 เป็นสื่อที่เด็กสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบตามแต่เด็กจะคิดสร้างสรรค์ขึ้นหรือไม่

- 2.7 สื่อที่ใช้เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของผู้ใช้และก่อให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชนหรือไม่ และเป็นสื่อที่ใช้แล้วสามารถย่อยสลายตามวัฏจักรธรรมชาติได้หรือไม่
- 2.8 เป็นสื่อที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสหลายๆ ด้าน ทั้งการมอง การฟัง การสัมผัส การดมและการชิมอย่างมีความปลอดภัยหรือไม่
- 2.9 โรงเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อ ในโรงเรียนหรือไม่
- 2.10 ใช้สื่อที่เด็กคุ้นเคยและมีความหมายกับวิถีชีวิตของเด็กหรือไม่
- 2.11 ใช้เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ฎญา สุภาสิต ปริศนาคำทาย คำคล้องจอง นิทานพื้นบ้าน หรือละครหุ่นจากนิทานพื้นบ้าน เป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่
- 2.12 เด็กมีประสบการณ์ทางภาษาจากสื่อหลายประเภทที่มีความหมายในชีวิต เช่น หนังสือนิทานพื้นบ้าน ฎญา ปริศนาคำทาย ตำนานเรื่องราวต่างๆ ของชุมชน หรือไม่
- 2.13 ใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น หมอลำหมู่ หมอลำกลอน การรำเชิงเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่
- 2.14 ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน โหวด เป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่
- 2.15 ใช้ศิลปะในท้องถิ่น เช่น ภาพจิตรกรรมตามผนัง พระอุโบสถ วัด เจดีย์ ธาตุ หรือตามสถานที่สำคัญต่างๆ ในชุมชน เป็นสื่อในการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่
- 2.16 ใช้ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของเด็กหรือไม่ อย่างไร
- 2.17 ใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน หรือบุคคลอื่นๆ ในชุมชนเป็นผู้ผลิตและ/หรือ ออกแบบให้กับเด็ก หรือไม่ อย่างไร
- 2.18 นำเครื่องใช้ในท้องถิ่น เช่น เสื่อกก ตะกร้า เครื่องปั้นดินเผา ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ หรือชั้นวางของมาเป็นสื่อ หรือใช้ในการจัดตกแต่งทั้งในและนอกห้องเรียนหรือไม่
- 2.19 เด็กได้ใช้อุปกรณ์ เครื่องใช้ส่วนตัวหรือเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่ไม่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียนหรือไม่
- 2.20 มีพิพิธภัณฑ์หรือห้องที่จัดแสดงศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้หรือไม่
- 2.21 ภายในบริเวณโรงเรียนหรือภายในห้องเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมทางจิตวิญญาณ เช่น โต๊ะหมู่บูชา หิ้งพระ ภาพบุคคลสำคัญ ในการส่งเสริม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กหรือไม่
- 2.22 ใช้เกม การละเล่นพื้นบ้าน ของเล่นในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

2.23 นำพืชสมุนไพร ผักพื้นบ้าน หรือต้นไม้ในท้องถิ่น มาจัดตกแต่งเป็นสวนเกษตร สวนสมุนไพร ตามบริเวณโรงเรียน และ/หรือจัดตกแต่งในห้องเรียนหรือไม้

2.24 มีการจัดตกแต่งบรรยากาศในห้องเรียนและ/หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในบริเวณโรงเรียนที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานหรือไม่

2.25 บริเวณสนามเด็กเล่นมีการประยุกต์ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เป็นเครื่องเล่นเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

2.26 ประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน หรือบุคคลอื่นๆ มีโอกาสในการใช้สื่อและ/หรือจัดสภาพแวดล้อมให้กับเด็กหรือไม่ อย่างไร

2.27 มีผลงานของประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน หรือ บุคคลอื่นๆ อยู่ในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

2.28 มีการใช้สื่อประเภทบุคคลที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาให้คำแนะนำ ให้ความรู้หรือจัดบรรยากาศทั้งในและ/หรือนอกห้องเรียนหรือไม่

2.29 มีการนำเทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่น การหมักดองพืชผักผลไม้ การทำปุ๋ยหมัก การทำฮอร์โมนพืช มาเป็นสื่อในการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

2.30 มีการจำลองเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น ไม้หิน ครกกระเดื่อง หรือเครื่องสีข้าวกลองแบบโบราณ มาเป็นสื่อในการเรียนรู้ ของเด็กหรือไม่

2.31 จัดทำเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่นหรือไม่

2.32 ใช้แหล่งวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสื่อ เช่น วัด ดอนปู่ตา ป่าชุมชน แหล่งงานอาชีพ ในชุมชนหรือไม่

2.33 เด็กเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา ของผู้รู้ในชุมชนหรือไม่

2.34 เด็กมีโอกาสได้รับประทานอาหารกลางวันที่เป็นอาหารพื้นบ้านที่มีประโยชน์และ เหมาะสมกับวัยหรือไม่

2.35 อาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดให้กับเด็กเป็นอาหารที่ประกอบจากพืชผักตาม ฤดูกาลและเป็นผักปลอดสารพิษหรือไม่

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติและความศรัทธาต่อ ศาสนาพุทธหรือไม่

3.2 เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมการดูแลความสะอาดบริเวณโรงเรียนหรือไม่

- 3.3 เด็กได้รับการฝึกปฏิบัติให้เป็นผู้ที่มีมารยาทเรียบร้อยหรือไม่
- 3.4 เด็กมีการกล่าวสรรเสริญคุณค่าของอาหาร ด้วยคำคล้องจอง บทกลอน ก่อนและหลังรับประทานอาหาร และการดื่มมนหรือไม่
- 3.5 เด็กได้กล่าวคำสวดมนต์ไหว้พระ หรือทำสมาธิก่อนนอนหรือไม่
- 3.6 เด็กได้ทักทายกัน ทักทายครู และผู้ใหญ่ตามแบบแผนของวัฒนธรรมภาษาถิ่น ที่สุภาพหรือไม่
- 3.7 ให้โอกาสเด็กสื่อสารกันด้วยภาษาถิ่นหรือไม่
- 3.8 สนับสนุนให้เด็กใช้ภาษากลางไปพร้อม ๆ กับภาษาถิ่นหรือไม่
- 3.9 เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนในชุมชน เช่นผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชน เช่น พระสงฆ์ ผู้รู้ด้านต่างๆ ในชุมชน ในแต่ละวัน หรือในแต่ละสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอหรือไม่
- 3.10 กิจกรรมจัดตามเนื้อหาซึ่งสอดคล้องกับฤดูกาลตามธรรมชาติ วัฒนธรรมพื้นบ้าน และวิถีชีวิตของเด็ก และเนื้อหาที่เด็กควรรู้หรือไม่
- 3.11 เด็กมีช่วงเวลาทำกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น เกษตรกรรม ศิลปะ หัตถกรรมพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้านหรือไม่
- 3.12 กิจกรรมสอดคล้องกับจังหวะเวลาของธรรมชาติ ฤดูกาล เทศกาล หรือเหตุการณ์ สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือไม่
- 3.13 จัดกิจกรรมโดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ และมีโอกาสริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถหรือไม่
- 3.14 มีการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เป็นไปตามความสามารถความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือไม่
- 3.15 มีการจัดกิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย กิจกรรมเดี่ยวและรายบุคคลหรือไม่
- 3.16 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนหรือไม่
- 3.17 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและเรียนรู้ในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- 3.18 มีการจัดกิจกรรมโดยเน้นพัฒนาเด็กแบบองค์รวม คือพัฒนาทุกด้านไปพร้อมกันทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์จิตใจ สังคม และคุณธรรมอย่างสมดุล หรือไม่ อย่างไร
- 3.19 จัดกิจกรรม เช่น นิทาน หรือการแสดง ที่แฝงด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือไม่
- 3.20 มีการจัดกิจกรรมโดยสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของเด็กหรือไม่
- 3.21 มีการเตรียมเด็กให้สงบก่อนทำกิจกรรมหรือไม่

3.22 ครูมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เด็กซึมซับวินัยและฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเอง เช่น การกวาดห้อง การเก็บขยะ การถูพื้น การล้างแก้วน้ำหรือไม่

3.23 ครูจัดกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากกว่าการสอนโดยถ่ายทอดความรู้หรือไม่

3.24 จัดกิจกรรมที่ผสมผสานความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการสมัยใหม่หรือไม่ อย่างไร

4. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.1 ครูมีการให้คำปรึกษา แนะนำ วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยกันหรือไม่

4.2 โรงเรียนมีนโยบายการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับอนุบาลหรือไม่

4.3 โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารกับชุมชนแบบเป็นทางการหรือไม่ อย่างไร

4.4 โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารกับชุมชนแบบไม่เป็นทางการหรือไม่ อย่างไร

4.5 โรงเรียนริเริ่มวางแผนกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กหรือไม่

4.6 โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นหรือไม่

4.7 ครูมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านร่วมกับผู้รู้ในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

4.8 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

4.9 โรงเรียนนำเอกลักษณ์เด่นของชุมชนมาให้เด็กวิเคราะห์และเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

4.10 โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมที่จัดขึ้นโดยกลุ่มคนหรือองค์กรผู้นำในชุมชนจัดขึ้นหรือไม่

4.11 ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในด้าน แรงงาน ความคิด ภูมิปัญญา และวัสดุสิ่งของหรือไม่

4.12 โรงเรียนใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กหรือไม่ อย่างไร

4.13 โรงเรียนร่วมงานวันสำคัญของชุมชนหรือไม่

4.14 มีการพบปะกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่มีการแทรกแซงวิถีชีวิตคนในชุมชนหรือไม่

- 4.15 โรงเรียนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชนหรือไม่
- 4.16 โรงเรียนอำนวยความสะดวกทั้งด้านสถานที่ และความรู้กับคนในชุมชนหรือไม่
- 4.17 มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนและสังคม ได้แก่ องค์กรทางศาสนา
สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด สนามกีฬาหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ค
ข้อมูลพื้นฐานชุมชน
แบบสำรวจภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและ
แบบสำรวจวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลในชนบทอีสาน

แบบสำรวจภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้บันทึก.....ช่วงเวลาที่ยังบันทึก.....

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน

1. สภาพภูมิประเทศและลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

.....

.....

.....

2. ลักษณะประชากร (จำนวนประชากร เด็ก ผู้ใหญ่ ศาสนาที่นับถือ)

.....

.....

.....

3. ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ (ผู้นำในชุมชน สถาบันในชุมชน บริการสาธารณสุข)

.....

.....

.....

4. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอก

.....

.....

.....

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

1. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา

1.1 ประเพณีชีวิต

.....

.....

.....

1.2 ประเพณีสังคม

.....

.....

.....

1.3 ปฏิทินประเพณีประจำท้องถิ่น

.....

.....

.....

1.4 บุคคลในชุมชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อและศาสนา

.....

.....

.....

2. ด้านภาษาและวรรณกรรม

2.1 ภาษา (สุภาษิต คำพังเพย ปริศนาคำทาย)

.....

.....

.....

2.2 วรรณกรรม (นิทานพื้นบ้าน ประวัติท้องถิ่น)

.....

.....

.....

2.3 บุคคลในชุมชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

.....

.....

.....

3. ด้านศิลปกรรมและโบราณคดี

3.1 ศิลปกรรม (จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม)

.....

.....

.....

3.2 โบราณคดี (โบราณสถาน โบราณวัตถุ ชุมชนโบราณ)

.....

.....

.....

3.3 บุคคลในชุมชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมและโบราณคดี

.....

.....

.....

4. ด้านการละเล่นดนตรีและการพักผ่อนหย่อนใจ

4.1 การละเล่นพื้นบ้าน

.....

.....

.....

4.2 เพลงพื้นเมือง

.....

.....

.....

4.3 บุคคลในชุมชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการละเล่นดนตรีและการพักผ่อนหย่อนใจ

.....

.....

.....

5. ด้านชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ

5.1 อาชีพเกษตรกรรม

.....

.....

.....

5.2 อาหารและยา

.....

.....

.....

5.3 ชีวิตประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน

.....

.....

.....

5.4 งานประดิษฐ์

.....

.....

.....

5.5 บุคคลในชุมชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ

.....

.....

.....

แบบสำรวจวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลในชนบทอีสาน

1. ประสบการณ์และแหล่งวิทยาการในวิถีชีวิตซึ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และชุมชน

1.1 สุขภาพอนามัย

1.1.1 ด้านอาหารและโภชนาการ (เวลารับประทานอาหาร ลักษณะของอาหาร
วิธีรับประทานอาหาร การปรุงและการเก็บอาหาร)

.....

.....

.....

1.1.2 ด้านการป้องกันและการรักษาพยาบาล

.....

.....

.....

1.1.3 ด้านการดูแลที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม

.....

.....

.....

1.1.4 การรักษาความสะอาดของร่างกาย

.....

.....

.....

1.1.5 ด้านการพักผ่อนนอนหลับ (สถานที่นอน เครื่องใช้ในการนอน เวลาเข้านอน
ตื่นนอนของเด็กและผู้ใหญ่ สุขลักษณะ)

.....

.....

.....

1.1.6 ด้านการออกกำลังกาย

.....

.....

.....

1.2 การละเล่นและการพักผ่อนหย่อนใจ

1.2.1 การละเล่นของเล่นจากสภาพแวดล้อมในธรรมชาติ (พืช กววด หิน ดิน หวายและอื่นๆ)

.....

.....

.....

1.2.2 การละเล่นจากเศษวัสดุเหลือใช้หรือเศษวัสดุ

.....

.....

.....

1.2.3 การละเล่นของเล่นที่จำหน่ายในท้องตลาด

.....

.....

.....

1.2.4 การละเล่นพื้นบ้าน

.....

.....

.....

1.2.5 การละเล่นทั่วไป

.....

.....

.....

2. สภาพการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ระดับอนุบาลในโรงเรียน

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

.....

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อ

.....

.....

ภาคผนวก ง
เครื่องมือและตัวอย่างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
และตรวจสอบข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

เลขที่.....

สถานที่..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานการณ์.....

เวลา.....

ข้อมูล	ดัชนี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จากแบบบันทึกข้อมูลเลขที่.....

บทวิเคราะห์	ดัชนี

ตัวอย่าง

ตารางตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
การจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลของครูองค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากข้อมูลของครูข่าว

ด้านข้อมูล	ข้อมูลที่ได้จาก			สรุป		หมายเหตุ
	การสัมภาษณ์	การสังเกต	เอกสารบันทึก	สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง	
การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ -เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่บ้าน	ให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับ การทอเสื้อกร่วม กับพี่ชั้นประถม ใน ช่วงพักกลางวัน และ ในช่วงก่อนเลิกเรียน	เด็กอนุบาลบางส่วน เล่นอยู่ใกล้ๆ บริเวณที่ พี่ชั้นประถมทอเสื้อกร บางคนไปช่วยสอด เส้นก ก บางคนก็ช่วย ทอ โดยมีพี่คอยแนะ นำช่วยเหลือ	จากการบันทึกภาพ เหตุการณ์ด้วยกล้อง ถ่ายภาพ เป็นภาพที่ เด็กอนุบาลทอเสื้อกร ร่วมกับพี่ชั้นประถม	สอดคล้อง		

ตัวอย่าง

ตารางตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้านแหล่งที่มาของข้อมูล
ข้อมูลสำรวจชุมชนด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน ประเด็น ประเพณีในชุมชน

แหล่งที่มาของข้อมูล			ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่ต่างกัน	หมายเหตุ
เวลา	สถานที่	บุคคล			
8 เม.ย. 45 (11.00 น.)	องค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยวัง	ปลัดองค์การบริหาร ส่วนตำบลห้วยวัง	1. การทำบุญประเพณีที่โดดเด่นในชุมชน และแตกต่างจากชุมชนอื่น คือประเพณีการ แห่พระที่จัดขึ้นในช่วงเดือน 6 ของทุกปี		
2 พ.ค. 45 (09.00 น.)	บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 17บ้านห้วย มะเขือ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	2.การทำบุญประเพณีตามฮีต 12 ของชุมชน 3. ผู้นำในการทำบุญตามประเพณี		
9 ก.ค. 45 (07.00 น.)	โรงเรียนบ้านต้นโพธิ์	ผู้ปกครองนักเรียน	4.ช่วงเวลาในการทำบุญตามฮีต 5.ประเพณีที่นิยมทำในชุมชน		

ภาคผนวก จ
สรุปภาพรวมการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล
ของโรงเรียนบ้านห้วยรังและโรงเรียนบ้านต้นโพธิ์

ตารางที่ 8 ภาพรวมการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลในโรงเรียนบ้าน
ห้วยรั้งและโรงเรียนบ้านต้นโพธิ์

โรงเรียน	ครู	องค์ประกอบของวัฒนธรรม							การปรับใช้				การจัดประสบการณ์			
		วัตถุ อุปกรณ์	กฎ เกณฑ์ วิธีการ	ความคิดความเชื่อ	อนุรักษ	ฟื้นฟู	ประยุกต์	สร้าง ใหม่	มุม มอง	สภาพ แวดล้อม และสื่อ	การจัด กิจกรรม การเขียนผู้	ความสามัคคี ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน				
ห้วยรั้ง	ครูน้ำ	/	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/				
	ครูข้าว	/	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/				
ต้นโพธิ์	ครูแพรว	/	/		/	/	/		/	/	/	/				
	ครูกล้วย	/	/		/	/	/		/	/	/	/				
	ครูแก้ว	/	/		/	/	/		/	/	/	/				
	ครูเตย	/	/		/	/	/		/	/	/	/				

ภาคผนวก ฉ
สรุปภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรและพืชผัก
ในโรงเรียนบ้านห้วยรังและโรงเรียนบ้านต้นโพธิ์
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ และ
ระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ตารางที่ 9 สรุปภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรและพืชผักในโรงเรียนบ้านห้วยวังและโรงเรียนบ้านต้นโพธิ์ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ และระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ที่	โรงเรียนบ้านห้วยวัง			โรงเรียนบ้านต้นโพธิ์		
	รายการ	จำนวน (หน่วย)		รายการ	จำนวน (หน่วย)	
		ก่อน	ระหว่าง		ก่อน	ระหว่าง
1	พื้นที่ทำสวนเกษตร	-	1 ไร่	พื้นที่ทำสวนเกษตร	1 ไร่	2 ไร่
	ธรรมชาติ			ธรรมชาติ		
2	ข่า	-	50 กอ	ข่า	19 กอ	131 กอ
3	ตระไคร้	-	53 กอ	ตระไคร้	17 กอ	147 กอ
4	เตย	-	13 กอ	บวบ	1 ไร่	4 ไร่
5	ชะพลู	-	1 แปลง	กระเพรา	10 ต้น	18 ต้น
6	กก	-	40 ตร.ม.	แมงลัก	16 ต้น	34 ต้น
7	ฝ้าย	-	5 ต้น	ผักโขม	-	3 ตร.ม.
8	ดาวเรือง	-	65 ต้น	ผักชีลาว	1 แปลง	3 แปลง
9	กระดุมทอง	13 ต้น	78 ต้น	พริก	-	1 แปลง
10	หูลือ	-	2 กระถาง	คะน้า	8 แปลง	20 แปลง
11	บานชื่น	25 ต้น	56 ต้น	ผักบุ้ง	12 แปลง	47 แปลง
12	พุด่าง	3 กระถาง	8 กระถาง	ถั่วพุ่ม	-	2 แปลง
13		-		ถั่วพริ้ว	-	2 แปลง
14				หูลือ	1 กระถาง	6 กระถาง
15				ผักแพรว	1 กระถาง	4 กระถาง
16				ละครแห่น	2 กระถาง	6 กระถาง
17				ฝ้าย	-	4 ต้น
18				มะละกอ	6 ต้น	25 ต้น
19				ถั่วแปบ	-	1 แปลง
20				ผักเสี้ยน	-	2 แปลง
21				แตงกวา	-	1 แปลง
22				บานชื่น	17 ต้น	56 ต้น
23				บานเย็น	15 ต้น	42 ต้น
24				ดาวเรือง	17 ต้น	78 ต้น
25				กระดุมทอง	18 ต้น	59 ต้น

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวรุ่งลาวัลย์ ละอ้าคา เกิดเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2517 เป็นลูกชานาจาก
ถิ่นชนบทอีสาน แหล่งดักศิลามหาสารคาม ชีวิตในวัยเด็กผูกพันอยู่กับวิถีแห่งชุมชนหมู่บ้าน
ลำห้วย วัว ควาย และกลิ่นไอแห่งท้องทุ่ง ด้วยหยาดเหงื่อ แรงกายและแรงใจจากพ่อแม่ รวม
กับพลังที่เกื้อหนุนจาก แม่โพสพ แม่คงคาและแม่ธรณี ได้น้อมนำเสริมส่งให้ข้าพเจ้าได้ก้าวสู่ชีวิต
นักเรียน ตลอดระยะเวลาที่เล่าเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา ทุ่งหญ้า
วัวควาย ลำห้วยและต้นข้าวยังเป็นเพื่อนที่ดีที่สุด

คันทา ร่มไม้ ณ ริมห้วย กระท่อมกลางนา คือ ห้องอ่านหนังสือที่เสริมสร้างสมาธิที่ดีที่สุด
ในวัยเด็กและที่แห่งนี้เองที่ผลักดันให้ชีวิตได้เปลี่ยนผ่านสู่วิถีชีวิต นักศึกษา พลังแห่งทุ่งนาได้
สร้างทางเลือกดีๆ ที่หลากหลาย ให้กับชีวิตแต่สุดท้ายก็เลือกเป็น “ครู”

ได้ใช้ชีวิตนักศึกษาครู และสำเร็จการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ได้รับปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากสถาบันราชภัฏมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2539
และหลังจากนั้นจึงก้าวสู่ชีวิตครู ที่โรงเรียนประถมศึกษาศึกษาแห่งหนึ่งในภาคอีสาน

ก้าวสู่ชีวิต นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 การมาศึกษาต่อครั้งนี้ช่วยให้ได้
ค้นพบ ความหมายของคำว่า ครู อย่างดียิ่ง และสถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ได้น้อมนำยื่นเตือนให้
หวนระลึกถึงคุณค่าแห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

กลิ่นไอแห่งทุ่งข้าวกลับย้อนเข้ามาในห้วงจิตสำนึกผสมผสานกับจิตวิญญาณแห่ง
ความเป็นครู ได้จุดประกายแห่งความหวัง ก่อเกิดแรงบันดาลใจในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การพัฒนาโปรแกรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านของครู
และผู้ทรงภูมิปัญญาเพื่อการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลตามวิถีชีวิตชนบทอีสาน!” และสิ่งนี้ได้
นำพาให้พบคติชีวิตของครูชานาว่า “ครูต้องเป็นผู้ที่สืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันดีงาม
ของบรรพชนให้อยู่คู่กับเด็กและเยาวชนไทยสืบไป”